

Πώς απαντώ σε ερωτήσεις αναφορικά με τις προτάσεις

1. Ερωτηματικές προτάσεις

Για να απαντήσω στην ερώτηση: «Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση των ερωτηματικών προτάσεων στη (x) παράγραφο του κειμένου;» ακολουθώ τα εξής βήματα:

Α. Αναγνωρίζω το είδος της ερώτησης	Β. Αναγνωρίζω το είδος των πληροφοριών	Γ. Δηλώνω τη λειτουργία τους
<p>1 Ρητορικό ερώτημα Η ερώτηση εμπεριέχει την απάντηση, διότι η απάντηση υπονοείται.</p>	<p>Δηλώνονται απόψεις ή επιχειρήματα. Έμμεση δήλωση της προσωπικής θέσης του συγγραφέα. Έκφραση συναισθημάτων – επίκληση στο συναίσθημα.</p>	<p>Ως προς το ύφος Φορτίζεται συγκινησιακά ο λόγος και το ύφος αποκτά αμεσότητα, ζωντάνια, παραστατικότητα. Το ύφος αποκτά ποικιλία, οικειότητα, σπάει η μονοτονία.</p>
<p>2 Ερώτηση - απάντηση (ρητορικό σχήμα)</p>	<p>Στην αρχή του κειμένου Εισάγεται το θέμα, δηλαδή δίνεται η ευκαιρία στον συγγραφέα να αναπτύξει τις ιδέες του υπό μορφήν απάντησης. Στο τέλος του κειμένου Διατυπώνονται με έμφαση προβληματισμοί ή διλήμματα για τα οποία ο συγγραφέας καταγράφει τη θέση του.</p>	<p>Ως προς τον δέκτη Στην αρχή του κειμένου Προσελκύεται/διεγείρεται το ενδιαφέρον του δέκτη/αναγνώστη. Στη μέση του κειμένου Ανανεώνεται το ενδιαφέρον του δέκτη, ο οποίος από μια κατάσταση παθητικότητας μεταβαίνει σε μια κατάσταση πνευματικής εγρήγορσης. Αμεσότητα επικοινωνίας Ο δέκτης έχει την αίσθηση ότι ο συγγραφέας επικοινωνεί άμεσα μαζί του, με αποτέλεσμα να γίνεται ευκολότερα κοινωνός των προβληματισμών του και να αποδέχεται ευκολότερα τις ιδέες και τα επιχειρήματά του. Δημιουργείται η εντύπωση ότι ο συγγραφέας ανοίγει διάλογο με τον αναγνώστη.</p>
<p>3 Ερώτηση χωρίς απάντηση</p>	<p>Στο τέλος του κειμένου Διατυπώνεται με έντονο και εμφαντικό τρόπο η θέση ή ο προβληματισμός του συγγραφέα.</p>	
<p>4 Ερωτηματικό σε παρένθεση (:)</p>	<p>Δηλώνεται η στάση του ομιλητή απέναντι στα λεγόμενα (π.χ. ειρωνεία, αγανάκτηση, καταγγελία κ.λπ.).</p>	<p>Έμφαση Προσδίδεται έμφαση στα λεγόμενα και αναγκάζει τον δέκτη να εστιάσει την προσοχή του σε ορισμένα σημεία του κειμένου.</p>

Πώς απαντώ σε σχετικές ερωτήσεις

Ερώτηση

Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση των ερωτήσεων στη (x) παράγραφο του κειμένου;

Μήπως η λεγόμενη πολιτισμένη ανθρωπότητα με τους διεθνείς οργανισμούς της δεν γνωρίζει ότι υπάρχουν σκλαβοπάζαρα παιδιών; Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, όπου όλος ο πλανήτης είναι ένα σπίτι και μάλιστα υπό άγρυπνη δορυφορική παρακολούθηση, είναι υποκρισία και ντροπή να μένουν αδιάφοροι οι εμφανιζόμενοι ως σερίφηδες της παγκόσμιας τάξης.

Απάντηση

Το ρητορικό ερώτημα αξιοποιείται ως επιχείρημα. Ο συγγραφέας επιλέγει το ρητορικό ερώτημα αντί της δηλωτικής/αποφαντικής για να δώσει έμφαση στην επιχειρηματολογία του και παράλληλα ειρωνικό τόνο, ώστε να υπογραμμίσει και να καταγγείλει την αδιαφορία της διεθνούς κοινότητας για την παιδική δουλεία. Επίσης, με τη χρήση του ρητορικού ερωτήματος αποκτά το ύφος ποικιλία με την αλλαγή τόνου και προσελκύεται το ενδιαφέρον του δέκτη, με αποτέλεσμα να ταυτίζεται ευκολότερα με τις απόψεις του συγγραφέα.

Ερώτηση

Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση των ερωτήσεων στη (x) παράγραφο του κειμένου;

Γιατί έπαψε ο σημερινός άνθρωπος (ο στοχαστικός, φυσικά, και ευαίσθητος) να πιστεύει στον πολιτισμό του; Η απάντηση στο ερώτημα είναι, νομίζω, η εξής: Γιατί μέσα στα αγαθά και παρ' όλα τα αγαθά –τα υλικά εννοώ– που έχει αποκτήσει, δεν είναι ευτυχής. Με την εφεύρεση νέων μηχανών και την αδιάκοπη τελειοποίησή τους, προπάντων όμως με τη συγκέντρωση αυτής της φοβερής δύναμης που δίνει στον άνθρωπο η μηχανή, έχει μπει σ' ένα αδυσώπητο κύκλωμα από το οποίο μάταια αγωνίζεται να βγει. [Σεπτέμβριος 2005]

Απάντηση

Στο απόσπασμα αυτό ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το ρητορικό σχήμα υποφοράς-ανθυποφοράς, δηλαδή ερώτηση και απάντηση. Με την ερωτηματική πρόταση σκοπός του είναι να μεταβεί στην απάντησή του, η οποία αποτελεί και τη θέση του. Με αυτόν τον τρόπο ο δέκτης εστιάζει την προσοχή του και γίνεται κοινωνός του προβληματισμού του αλλά και της επιχειρηματολογίας που αναπτύσσει στη συνέχεια. Έτσι άλλωστε ο αναγνώστης παρακολουθεί πιο προσεκτικά τη συλλογιστική πορεία του συγγραφέα.

Ερώτηση

Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση των ερωτήσεων στη (x) παράγραφο του κειμένου;

Η Δημοκρατία περνάει στον καιρό μας και δοκιμασία και κρίση. Το πρόβλημά της είναι σύνθετο. Δοκιμασία για τη Δημοκρατία είναι η ανάγκη να κυβερνήσει ανθρώπινα σύνολα τεράστια, που ξεπερνάνε τα φυσικά της μέτρα. Γιατί το δημοκρατικό πολίτευμα είναι εφικτό εκεί όπου όλα βρίσκονται στα μέτρα του ανθρώπου, όπου η άσκηση της εξουσίας κι ο έλεγχός της είναι άμεσα ή σχεδόν άμεσα, όπου το άτομο έχει υπόσταση, δεν μεταβάλλεται σ' απρόσωπη μονάδα μέσα σε αστρονομικό αριθμό. Το αν θα μπορούσε να περιοσθεί η Δημοκρατία μέσα στα ωκεάνια ανθρώπινα σύνολα της σημερινής και της αυριανής εποχής, είναι κάτι που θα το ιδούν όσοι επιζήσουν κι αυτοί που θα 'ρθουν. Κρίση όμως περνάει η Δημοκρατία στην αναμέτρησή της με την εσωτερική πραγματικότητα. Πόσοι και πού είναι ώριμοι να τη δεχτούν; Πόσοι έχουν το ανάστημα να τη δικαιώσουν; [Επαναληπτικές Ιούνιος 2008]

Απάντηση

Ο συγγραφέας ολοκληρώνει το κείμενό του με δύο ερωτηματικές προτάσεις οι οποίες παραμένουν δίχως απάντηση. «Πόσοι και πού είναι ώριμοι να τη δεχτούν; Πόσοι έχουν το ανάστημα να τη δικαιώσουν;» Με αυτά τα ερωτήματα διατυπώνει με έμφαση τον προβληματισμό και ταυτόχρονα και τις επιφυλάξεις, τους ενδιαρισμούς του για το μέλλον της δημοκρατίας. Με αυτόν τον τρόπο ο λόγος αποκτά έντονο στοχαστικό τόνο, με αποτέλεσμα ο αναγνώστης να γίνεται κοινωνός των προβληματισμών του πομπού και –ίσως– να νιώθει την προσωπική ευθύνη να ασχοληθεί σοβαρά και ο ίδιος με αυτό το θέμα.

Ερώτηση

Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση των ερωτήσεων στην τελευταία παράγραφο του κειμένου;

Ένα σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο σημερινός κόσμος είναι το πρόβλημα του παρελθόντος. Τι θα γίνει; Θα συνεχίσει τον καθιερωμένο διάλογο του εκάστοτε παρόντος με το παρελθόν, θα αναγνωρίσει πως αυτό το παρελθόν περικλείει και εκφράζει εύγλωττα μιαν αξία απολύτως έγκυρη και αναγκαία για τη σημερινή πραγματικότητα ή θα το απορρίψει; Φαίνεται πως η εποχή μας προτιμά να απορρίψει το παρελθόν. Κάθε μέρα που περνάει, η φωνή του παρελθόντος εξασθενεί, απομακρύνεται για τους περισσότερους από εμάς που επιδιώκουμε να ζήσουμε την εποχή μας και σπάνια σκεφτόμαστε να πάμε αντίθετα στο ρεύμα... [Επαναληπτικές Ιούνιος 2004]

Απάντηση

Ο συγγραφέας στην εισαγωγή του κειμένου του διατυπώνει μια σειρά από ερωτήσεις: «Τι θα γίνει; Θα συνεχίσει τον καθιερωμένο διάλογο του εκάστοτε παρόντος με το παρελθόν, θα αναγνωρίσει πως αυτό το παρελθόν περικλείει και εκφράζει εύγλωττα μιαν αξία απολύτως έγκυρη και αναγκαία για τη σημερινή πραγματικότητα ή θα το απορρίψει;» Με τις ερωτήσεις αυτές εκφράζει με έντονο τρόπο τον προβληματισμό του αναφορικά με τη στάση των σύγχρονων ανθρώπων απέναντι στο παρελθόν. Στη συνέχεια μεταβαίνει στη διατύπωση της θέσης του: «Φαίνεται πως η εποχή μας προτιμά να απορρίψει το παρελθόν». Επομένως, αξιοποιεί τις ερωτήσεις αφενός για να μπορέσει ο αναγνώστης να εστιάσει στον προβληματισμό του και αφετέρου ως τρόπο συνοχής, δηλαδή για να μεταβεί στη διατύπωση της άποψης που θα υποστηρίξει.

Ερώτηση

Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση των ερωτήσεων στην πρώτη παράγραφο του κειμένου;

Τι εννοούμε όμως με τον όρο αυτομόρφωση; Με τον όρο αυτομόρφωση περιγράφουμε μία σύνθετη εκπαιδευτική διαδικασία της οποίας θεμελιώδης κινητήρια δύναμη είναι ο ίδιος ο άνθρωπος, ο οποίος, έχοντας επίγνωση των αναγκών και των επιθυμιών του, καλείται να συμβάλει αποφασιστικά στην πορεία της εκπαιδευτικής και επαγγελματικής του κατάρτισης. [Πανελλήνιες 2010]

Απάντηση

Η ερωτηματική πρόταση βρίσκεται στην αρχή του κειμένου και λειτουργεί ως μετάβαση στον ορισμό της έννοιας που αναπτύσσεται σαν απάντηση στο ερώτημα. Με αυτόν τον τρόπο ο συγγραφέας παρουσιάζει με εμφαντικό τρόπο το θέμα που θα αναπτύξει και ο δέκτης εστιάζει την προσοχή του στην απάντηση. Παράλληλα, η χρήση της ερωτηματικής πρότασης με την απάντηση προσθέτει ενδιαφέρον στον τόνο και το ύφος του κειμένου, αφού ο δέκτης νιώθει ότι ο συγγραφέας επικοινωνεί άμεσα μαζί του.

2. Αναφορικές προτάσεις

Πώς απαντώ σε σχετικές ερωτήσεις

Ερώτηση

Στο παρακάτω κείμενο να εντοπίσετε τις ονοματικές αναφορικές προτάσεις και να τις χαρακτηρίσετε (προσδιοριστικές ή παραθετικές).

Ο θάνατος του Αμερικανού φυσικού Οπενχάιμερ, του μεγάλου επιστήμονα, **που** πρωτοστάτησε στην κατασκευή του φοβερότερου όπλου¹ **απ' όσα** γνώρισε ως τώρα η ανθρωπότητα,² της ατομικής βόμβας, αλλά και του υψηλόφρονα ανθρώπου **που** αισθάνθηκε βαθιά στην ψυχή του τον ηθικό αντίκτυπο αυτής της αποτρόπαιης εφεύρεσης,³ έφερε και πάλι στο πρώτο επίπεδο του στοχασμού και της ευαισθησίας μας το οξύ πρόβλημα της ευθύνης των σοφών στη διακυβέρνηση της οικουμένης.

Η «επιστήμη» δεν ήταν ανέκαθεν αυτή **που** είναι σήμερα⁴ όχι ως ποσόν και ποιόν προϊόντων (αυτό θα είναι αυτονόητο), αλλά ως προοπτική και πρόθεση, ως πρόγραμμα και έργο εκείνων **που** τη διακονούν.⁵

Όποιος ζητάει και παίρνει δύναμη⁶ είτε την κρατάει ο ίδιος, είτε την παραχωρεί σε άλλους (βιομήχανους, στρατηγούς, πολιτικούς κτλ.), είναι υπεύθυνος για **ό,τι** πρόκειται⁷ να γίνει με αυτή τη δύναμη.

[Επαναληπτικές Δ' Τάξης Εσπερινού Λυκείου 2008]

Απάντηση

1. **που** πρωτοστάτησε ... όπλου: ονοματική παραθετική
- 2 **απ' όσα** ... ανθρωπότητα: ονοματική προσδιοριστική
3. **που** ... αποτρόπαιης εφεύρεσης: ονοματική παραθετική
4. **που** είναι ... σήμερα: ονοματική προσδιοριστική
5. **που** τη διακονούν: ονοματική προσδιοριστική
6. **Όποιος** ζητάει και παίρνει δύναμη: ονοματική προσδιοριστική
7. **ό,τι** πρόκειται :ονοματική προσδιοριστική

Ερώτηση

Να εντοπίσετε στο κείμενο τις αναφορικές προτάσεις και να διακρίνετε ποιες από τις ονοματικές είναι προσδιοριστικές και ποιες παραθετικές.

Τα δεδομένα **που** ίσχυαν μέχρι πρότινος στην αγορά εργασίας έχουν αναιραθεί, οι απαιτήσεις έχουν αλλάξει και τα πρώτα «θύματα» αυτής της αλλαγής είναι, κατά κύριο λόγο, οι νέοι, **των οποίων** η ανεργία καλπάζει, αλλά και οι ίδιοι οι εργαζόμενοι, **οι οποίοι** τα τελευταία χρόνια νιώθουν έντονη εργασιακή ανασφάλεια.³ Ο μεγάλος ανταγωνισμός **που** έχει επέλθει στην αγορά εργασίας έχει προκαλέσει εργασιακή ανασφάλεια, **η οποία**, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, επιδεινώνεται ακόμη περισσότερο από τον πολύ σημαντικό ρόλο **που** διαδραματίζει η προσωπικότητα στην πρόληψη αλλά και στην επαγγελματική ανέλιξη.

Απάντηση

1. **που** ίσχυαν ... εργασίας: προσδιοριστική
2. **των οποίων** η ανεργία καλπάζει: παραθετική
3. **οι οποίοι** τα τελευταία ... ανασφάλεια: παραθετική
4. **που** έχει επέλθει στην αγορά εργασίας: προσδιοριστική
5. **η οποία**, σύμφωνα ... πολύ σημαντικό ρόλο: παραθετική
6. **που** διαδραματίζει ... επαγγελματική ανέλιξη: προσδιοριστική

3. Σύνδεση των προτάσεων

Πώς απαντώ σε σχετικές ερωτήσεις

Ερώτηση

Στο κείμενο που ακολουθεί να μετατρέψετε την παρατακτική σύνδεση σε σύνδεση καθ' υπόταξιν.

Η ιστορία βρίθκει δικαστικών πλάνων και στην αλλοδαπή ποινική βιβλιογραφία υπάρχουν εκτενείς αναφορές σε σωρεία περιστατικών. [Επαναληπτικές 2001]

Απάντηση

Η ιστορία βρίθκει δικαστικών πλάνων, όπως αναφέρεται στην αλλοδαπή βιβλιογραφία, όπου υπάρχουν εκτενείς αναφορές σε σωρεία περιστατικών.

Ερώτηση

Στο κείμενο που ακολουθεί να μετατρέψετε την υποτακτική σύνδεση σε παρατακτική.

Δεύτερον, είναι πλάνη να υποθέτομε ότι οι εκπληκτικές κατακτήσεις της επιστήμης και της τεχνικής, για τις οποίες δικαιολογημένα υπερηφανεύεται ο πολιτισμός μας, δεν έχουν καμιά ουσιαστική αξία, επειδή τάχα δεν έκαναν «ευτυχέστερο» τον άνθρωπο – άρα δεν αποτελούν «πρόοδο».

[Έκφραση-Έκθεση Γ' Λυκείου, σελ. 126]

Απάντηση

Ο πολιτισμός μας περηφανεύεται για τις εκπληκτικές κατακτήσεις της επιστήμης και της τεχνικής. Οι εκπληκτικές κατακτήσεις της επιστήμης και της τεχνικής δεν έχουν καμιά ουσιαστική αξία. Δεν έκαναν τον άνθρωπο ευτυχέστερο. Δεν αποτελούν πρόοδο.

Ερώτηση

Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση παρατακτικής σύνδεσης και μικροπερίοδου λόγου στο κείμενο που ακολουθεί;

Η ευημερία επιδρά ευεργετικά απάνω στο χαρακτήρα των ατόμων και των λαών. Τους κάνει φιλελεύθερους, ευπρεπείς, γενναιόψυχους. Τους δίνει τη χαρά της ζωής, που κάνει τον άνθρωπο να χαίρεται την ανθρωπιά του. Να υπερηφανεύεται γι' αυτήν. Να την τιμά, και στο δικό του πρόσωπο και στο πρόσωπο των ομοίων του.

[Έκφραση-Έκθεση Γ' Λυκείου, σελ. 126]

Απάντηση

1) Με την παράταξη τα νοήματα γίνονται πιο κατανοητά, αφού ο λόγος είναι πιο απλός και λιτός, ωστόσο δεν είναι εύκολο να κατανοήσει ο δέκτης τις νοηματικές σχέσεις των πληροφοριών. Παρατηρούμε, επίσης, ότι η απουσία συνδέσμων ανάμεσα στις περιόδους δεν βοηθά τον αναγνώστη να αντιληφθεί ότι οι επόμενες προτάσεις επεξηγούν τη λέξη «ευεργετικά» της πρώτης πρότασης.

2) Με τον μικροπερίοδο λόγο το ύφος γίνεται απλούστερο και πιο νευρώδες. Ο λόγος γίνεται πιο προσιτός και κατανοητός στον δέκτη.

Ερώτηση

Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση υποτακτικής σύνδεσης στο κείμενο που ακολουθεί;

Θα προσπαθήσω να αποδείξω ότι και οι τρεις αυτές υποθέσεις είναι αστήριχτες. Τα πολυθρύλπια αυτά θαύματα δεν έχουν καμιά αξία επειδή δεν έκαναν ευτυχέστερο τον άνθρωπο.

[Έκφραση-Έκθεση Γ΄ Λυκείου, σελ. 126]

Απάντηση

Η υπόταξη χρησιμοποιείται για να αναδειχθούν οι νοηματικές σχέσεις σε μια περίοδο, αφού μια δευτερεύουσα πρόταση υποστηρίζει την κύρια πρόταση. Στην προκειμένη περίπτωση η δευτερεύουσα πρόταση «επειδή ... άνθρωπο» δηλώνει αιτία και λειτουργεί ως επιχείρημα στην προηγούμενη πρόταση «Τα πολυθρύλπια ... αξία». Με αυτόν τον τρόπο ο αναγνώστης κατανοεί ευκολότερα τις λογικές σχέσεις των πληροφοριών ή τη συλλογιστική πορεία της επιχειρηματολογίας.

Ερώτηση

Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση διαδοχικής υπόταξης και μακροπερίοδου λόγου στο κείμενο που ακολουθεί;

Δεύτερον, είναι πλάνη να υποθέτομε ότι οι εκπληκτικές κατακτήσεις της επιστήμης και της τεχνικής, για τις οποίες δικαιολογημένα υπερηφανεύεται ο πολιτισμός μας, δεν έχουν καμιά ουσιαστική αξία, επειδή τάχα δεν έκαναν «ευτυχέστερο» τον άνθρωπο – άρα δεν αποτελούν «πρόοδο».

[Έκφραση-Έκθεση Γ΄ Λυκείου, σελ. 126]

Απάντηση

Με τη διαδοχική υπόταξη («να υποθέτομε ... ότι οι εκπληκτικές ... για τις οποίες ... επειδή ... άρα ...») η σύνδεση των προτάσεων είναι πολυπλοκότερη, καθώς κάθε δευτερεύουσα πρόταση συμπληρώνει νοηματικά την προηγούμενη δευτερεύουσα. Με τον μακροπερίοδο λόγο το ύφος γίνεται λογιότερο και η διατύπωση πιο σύνθετη, αλλά παράλληλα και πιο ακριβής, καθώς προβάλλονται με διαύγεια οι νοηματικές σχέσεις αιτίας-συμπεράσματος.

Ερώτηση

Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση ασύνδευτου σχήματος στο κείμενο που ακολουθεί;

Η ευημερία, ως συνώνυμο της ευπορίας στα υλικά μέσα της ζωής, της υγείας και της μόρφωσης, επιδρά ευεργετικά απάνω στο χαρακτήρα των ατόμων και των λαών. Τους κάνει πιο φιλελεύθερους, ευπρεπείς, γενναιοψυχούς. Τους δίνει τη χαρά της ζωής, που κάνει τον άνθρωπο να χαίρεται την ανθρωπιά του. Να υπερηφανεύεται γι' αυτήν. Να την τιμά, και στο δικό του πρόσωπο και στο πρόσωπο των ομοίων του.

[Έκφραση-Έκθεση Γ΄ Λυκείου, σ. 126]

Απάντηση

Με το ασύνδετο σχήμα ο λόγος αποκτά ένταση, ενώ παράλληλα χρωματίζεται συναισθηματικά. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι έτσι το ύφος του κειμένου γίνεται πιο λιτό, πιο ζωηρό και ορισμένες φορές αποκτά έναν ασθματικό χαρακτήρα, αφού γίνεται ο λόγος κοφτός. Με τον μικροπερίοδο λόγο και το ασύνδετο σχήμα το ύφος αποκτά ποικιλία, γίνεται πιο ζωηρό και παραστατικό.